

ББК – 87,2

УДК – 1

К – 69

Корсак Р.В

Філософія: Методична програма навчальної дисципліни. – Ужгород: Видавничий центр ЗакДУ, 2009, - 42с.

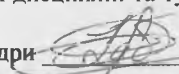
Розробник: Корсак Роман Володимирович, старший викладач, кандидат історичних наук.

Рецензент: Лендел В.М., кандидат філософських наук, доцент

Бевзюк Є.В., кандидат історичних наук, доцент, декан факультету міжнародного бізнесу та міжнародної економіки

Схвалено рішенням кафедри суспільних дисциплін та туризму ЗакДУ (від 04 вересня 2009р., протокол №2)

Завідувач кафедри

доц. Н.Г. Габан

ВСТУП

Філософія як історичний тип світогляду виникає приблизно у VII-VI ст. до н. е. Термін «філософія» грецького походження й означає «любов до мудрості». Історично виникнення філософії було пов'язане з двома джерелами. Одним з них є сукупність розвинених міфологічних уявлень. Філософія починає з критики і руйнування традиційних і релігійно-міфологічних уявлень, але одночасно саме на них спирається і від них відштовхується. Від міфології філософія переймає і продовжує світоглядну проблематику. Другим джерелом філософії стають зародки, або початкові форми наукового знання (математичного, фізичного, астрономічного, медичинського і т. ін.). Розвиток логічного мислення та здатності отримувати об'єктивні знання про світ дали можливість сформуватися системно-раціоналізованому, теоретичному світогляду. **Філософія і є теоретичною формою світогляду, спрямованою на усвідомлення граничних засад мислення і буття, граничних передумов взаємозв'язку людини і світу.**

Філософія вирішує ті ж самі світоглядні проблеми, що і міфологія, релігія тощо, але своїм, особливим шляхом, методом теоретичного пізнання. і коло власних, філософських проблем зумовили **структуру філософського знання**, яка включає у себе:

-гносеологію (теорію пізнання, вчення про сутність, форми і закони пізнання і мислення);

- онтологію (вчення про буття);

- діалектику (вчення про джерела, сутність і закони розвитку);

- соціальну філософію (теорія суспільного життя);

- логіку (вчення про закони і форми правильного мислення);

- філософію історії (вчення про сутність, закономірності та сенс історичного процесу);

- історію філософії (теорія загальноісторичного філософського розвитку);

- аксіологію (теорія цінностей);

- етику (вчення про мораль)

- естетику (вчення про природу прекрасного);

- філософську антропологію (вчення про людину) тощо.

Поява філософії в історії людства була пов'язана саме з особистісною творчістю. Філософія виростає з міфології разом з автономною, незалежною теоретичною думкою. Не випадково, наприклад, що міф «не має імен», це є тисячорічна безіменна традиція. Філософія же починається з особистості, з відображення неповторного духовного досвіду. Наука може бути колективною, а її результати - здобутком спільних творчих пошуків вчених. Релігійний, а тим більше міфологічний світогляд є завжди формою духовної єдності людей у соціальних групах або спільнотах. Філософія є справою власного розуму, творчості вільної особистості. Без особистісного відношення філософія вироджується у догматизм. Філософське пізнання - це пізнання цілісної особистості, пізнання не тільки раціональне, але й духовно-досвідне. Тут серце, совість, віра, любов та ненависть, тобто емоційно-чуттєва сторона, весь духовний світ людини має значення.

Філософія завжди посідала особливе місце у системі гуманітарних дисциплін, що викладаються у вищій школі. Від гуманітарної освіти багато в чому залежить

творчий потенціал особистості. Філософія допомагає стати не тільки «спустиком» спеціалістом у своїй галузі, але й людиною, яка вміє думати і діяти самостійно. Вивчення філософії - це не просто заучування істини чи визначень, і навіть не оволодіння поняттєвим апаратом, а входження у світ загальнолюдських цінностей, прилучення до вічних проблем людського існування. Одне з завдань, які вирішуються на цьому шляху, - навчитися бачити проблему, ясно і чітко її усвідомлювати і формулювати. Опанування філософською спадщиною людини допомагає навчитися самостійно мислити, мати власну, а не запозичену думку. Це не означає, що можна судити про все «зі своєї дзвіниці», будучи некомпетентним у проблемі. Самокритичність і сумнів у власних знаннях завжди необхідні людині. Це захищає її від зарозумілоості, робить готовою до діалогу, дозволяє їй з повагою ставитись до іншого погляду та іншої позиції. Вся історія філософії є живим діалогом великих особистостей, завдяки чому вивчення філософії стає школою критичного мислення.

Філософія вчить терпимості до чужої позиції, до чужих переконань, що так необхідно у наш час. Причому така терпимість, толерантність заснована не на компромісі заради самого компромісу і не на неспроможності вибрати власну позицію. Ми часто терпимі до чужої думки тоді, коли у нас немає власної. Толерантність, яку виховує філософська культура, базується на утвердженні суверенності особистості іншої людини, на визнанні відмінності пережитого досвіду і неповторності духовного світу кожного.

Отже, філософія є вільним, критичним, заснованим на принципах розуму міркуванням про світ і людину, усвідомленням самих засад людського існування. Філософія як предмет вивчення, покликана допомогти молодій людині духовно самовизначитись у світі її життєдіяльності. Філософія повинна стати школою мислення і школою вільного діалогу з іншими людьми і культурою людства.

Програма дисципліни структурована на 2 модулі, до складу яких входять блокові змістових модулів у вигляді тестування.

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Дати уявлення про філософії як навчальну дисципліну;
2. Показати роль філософії в життєдіяльності суспільства і особи як методологічної основи світогляду;
3. Співвіднести студентів з філософськими поняттями і категоріями;
4. Співвіднести студентів з історією філософської думки ;
5. Сприяти формуванню в студентів умінь пов'язувати загальнофілософські проблеми з розв'язанням професійних завдань.
6. Формувати і поглиблювати філософсько-світоглядну культуру студентів.

І кожного кола філософської проблематики дати відповідь на чотири основних питання:

1. Що я можу знати?
2. Що я повинен робити?
3. На що я смію сподіватись?
4. Що таке людина?

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ І

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Імстовий модуль №1. ФІЛОСОФІЯ ЯК ФОРМА ДУХОВНОГО ОСВОЄННЯ СВІТУ

ТЕМА 1. Предмет та функції філософії

Сутність і структура світогляду.. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд.

Специфіка філософського знання. Філософія і наука. Концепції походження філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Проблема методу в філософії як теоретичне узагальнення прийомів і засобів пізнання та його історичного досвіду. Діалектика і метафізика. Філософія та культура.

Функції філософії: світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, евристична та ін.

ТЕМА 2. Філософія Стародавнього світу

Філософія Стародавньої Індії. Особливості філософії Стародавньої Індії. Веданта та епічна література про людину, її походження та існування. Релігійно-філософське вчення: джайнізм, чарвака-локаята, буддизм, йога та ін.

Філософії у Стародавньому Китаї. Особливості філософії Стародавнього Китаю. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: даосизм, конфуціанство, моїзм, легізм та ін.

Антична філософія. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення про рух (Елейська школа). Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та пізнання існування (Сократ). Людина як мікрокосм, атомізм Демокріта. Платонізм та неоплатонізм. Космоцентризм античної міфології та антропоцентризм грецької просвіти. Софісти. Становлення античної діалектики.

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя і доби Відродження

Філософія Середньовіччя. Патристика, схоластика. Реалізм і номіналізм. Особливості західноєвропейської та східноєвропейської релігійної філософії.

Вчення Фоми Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Філософія епохи Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; сутність діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Джордано Бруно, Микола Кузанський).

Філософія доби Реформації (Томас Мюнцер, Мартин Лютер, Жан Кальвін).

ТЕМА 4. Філософія Нового часу

Філософії Нового часу. Наукова революція XVII ст. (Ісаак Ньютон) і проблема методу пізнання у філософії (Френсіс Бекон, Рене Декарт).

Емпіризм і раціоналізм. Філософія Ф. Бекона і Томаса Гоббса. Теоретичне обґрунтування емпіризму, досвідно-індуктивного методу. Критика схоластики. Механіцизм. Теорія абстрактно-ідеальної моделі суспільства. Раціоналізм Нового часу: Р. Декарт, Бенедикт Спіноза, Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Дуалізм Рене Декарта та його дедуктивний метод. Теорія вроджених ідей. Вчення про субстанцію Б. Спінози. Монадологія Готфріда Вільгельма Ляйбніца. Сенсуалістична філософія Джона Локка, Джорджа Берклі, Девіда Юма. Сенсуалістична теорія Джона Локка. Вчення про первинні та вторинні якості. Заперечення вроджених ідей. Агностицизм.

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер, Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Жюльєн Офре де Ламетрі, Клод Анрі Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

1.1.1. Німецька класична філософія

Німецька класична філософія та її роль в історії філософської думки. Основні риси німецької класичної філософії та основні проблеми: науковість філософії, онтологія, гносеологія філософської антропології, філософія історії, філософія права і тощо.

Філософія Іммануїла Канта. Докритичний та критичний періоди у філософії Іммануїла Канта. Категоричний імператив.

Філософська система Йоганна Готліба Фіхте. Суб'єктивно-ідеалістична філософія.

Філософія тотожності Фрідріха Вільгельма Шеллінга.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод. Особливості діалектичного методу мислення і світорозуміння. Об'єктивний ідеалізм. Відношення між системою і методом. Абсолютна ідея (система категорій, що саморозвиваються). Діалектичний зміст абсолютної ідеї. Принципи і закони діалектики.

Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фейєрбаха. Проблема людини та категорія “людська природа” у філософії Людвіга Андреаса Фейєрбаха. Критика гегелівського ідеалізму та релігії.

Іздатковий модуль №3. Сучасна філософія: синтез культурних традицій

1.1.1.6. Основні напрямки та особливості сучасної філософії

Особливості сучасної філософської думки. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX – початку XX ст. Оновлення класичних філософських традицій.

Екзистенціально-антропологічна філософія. Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (Артур Шопенгауер (1788–1860), Фрідріх Вільгельм Ніцше (1844–1900), Вільгельм Дільтей (1833–1911)). Філософські проблеми психоаналізу (Зігмунд Фройд (1856–1939), Карл Густав Юнг (1875–1961), Еріх Фромм (1900–1980), Альфред Адлер (1870–1927)). “Екзистенціальна філософія” та її різновиди (Сьорен К'єркегор (1813–1855), Мартин Гайдеггер (1889–1976), Альбер Камю (1913–1960), Жан-Поль Сартр (1905–1980), Карл Ясперс (1883–1969)). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Релігійна філософія. Неотомізм (Етьєн Анрі Жільсон (1884–1978), Жак Марітен (1882–1973) та ін.). Персоналізм (Едгар Шеффільд Брайтмен (1884–1952), П'єр-Жозеф Муньє (1905–1950), Микола Бердяєв (1874–1948), Лев Пестов (1866–1938) тощо).

ТЕМА 7. Історія філософії України

Зародження та особливості української філософської думки. Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньослов'янська міфологія, запровадження християнства та філософія Київської Русі.

Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст. Агностичні гуманістичні ідеї (Юрій Дрогобич (бл. 1450–1494), Павло Русин із Кривого (бл. 1470–1517), Лукаш із Нового міста (?– бл. 1542). Станіслав Оріховський (1518–1566)). Реформаційні ідеї в Україні. Українські полемісти (Мелетій Смотрицький (бл. 1578–1634), Іван Вишенський (бл. 1550–бл. 1620) та ін.). Острозький культурно-освітній центр (Герасим Смотрицький (?–1594), Дем'ян Наливайко (?–1627) та ін.). Становлення філософії українського духу в Києво-Могилянській академії (Іларіон Могिला (1596–1647), Теофан Прокопович (1681–1736), Інокентій Гізель (бл. 1680–1683) та ін.). Філософія Григорія Сковороди (1722–1794). Г. Сковорода – фундатор філософії кордоцентризму. “Філософія серця”. Теорія “Сродності праці”.

Українська філософія XIX – початку XX ст. Поширення ідей західноєвропейської (німецької) філософії (Йоган Шад (1758–1834), Петро Лавинський (1764–1829), Орест Новицький (1806–1884), Сильвестр Гогоцький (1813–1889) та ін.). “Філософія серця” Памфіла Юркевича (1826–1874). Український романтизм (Михайло Максимович (1804–1873), Микола Костомаров (1817–1885), Пантелеймон Куліш (1819–1897) та ін.). Філософські ідеї Тараса Шевченка (1814–1861). Соціально-філософські погляди Лесі Українки (1871–1913), Михайла Драгоманова (1841–1895), Івана Франка (1856–1916), Михайла К Володимира Антоновича (1814–1908).

Новітня українська філософія. Філософія періоду відродження українського духовного життя (Володимир Винниченко (1880–1951), Михайло Грушевський (1866–1934), Василь Зеньківський (1891–1962) та ін.). Філософія національної самобутності (Дмитро Донцов (1883–1973), В'ячеслав Липинський (1882–1911)). Філософська спадщина Володимира Вернадського (1863–1945).

МОДУЛЬ II СИСТЕМАТИЧНИЙ КУРС ФІЛОСОФІЇ

Змістовний модуль №5. Філософської онтології

ТЕМА 8. Онтології

Сутність проблеми та основні форми буття. Поняття буття, його історичний генезис. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття. Проблема єдності світу. Буття матеріального. Сутність матерії. Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Філософське визначення категорії “матерія”. Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості.

Основні форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Симоруха – вияв внутрішньої активності матерії. Види руху. Простір і час як форми існування

історії. Повноти простору і часу. Сучасні природничонаукові теорії простору і часу і їх філософське значення.

ТЕМА 8. Філософський зміст проблеми свідомості

Проблема свідомості в історії філософії. Матеріалізм, ідеалізм та дуалізм щодо природи свідомості. Виникнення і генезис свідомості. Сучасні наукові підходи до виникнення і розвиток свідомості. Генезис форм відображення на нервовому, органічному та соціальному рівні розвитку матерії. Характер відображення. Передумови виникнення свідомості. Свідомість і мислення. Свідомість і мова.

Становище та структура свідомості. Рівнева структура свідомості: свідомість, усвідомлення, над свідомість (інтуїція, осяяння, прозріння тощо), підсвідомість. Структура свідомості за компонентним складом: знання, пам'ять, воля, цінності, самосвідомість, воля, емоції і почуття. Структура свідомості за функційним складом: індивідуальна, групова, етнічна, класова, масова, суспільна, міжсвідомість.

ТЕМА 10. Діалектика як загальна концепція розвитку та її альтернативи

Форми і особливості діалектики. Зародження діалектики. Історичні форми розвитку: античний діалектика, діалектика середньовіччя, діалектика Нового часу, діалектика класичної німецької філософії, марксистська діалектика, сучасні діалектико-принципальні ірраціоналістичні концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

Принципи діалектики. Діалектика як один із методів філософії. Принципи розвитку і зм'яку, принцип конкретно-історичного підходу у вивченні явищ, принцип виявлення основної ланки у ланцюгу історичних подій, принцип єдності історичного і логічного, абстрактного і конкретного тощо.

Категорії діалектики. З історії вчення про категорії. Про співвідношення філософських категорій і понять спеціальних наук. Основні категорії діалектики: єдине і окреме, особливе, загальне; зміст і форма; причина і наслідок; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; система, елемент, структура.

Закони діалектики. Гносеологічна природа закону. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

ТЕМА 11. Гносеологія

Гносеологічна проблема в історії філософської думки. Пізнаваність світу і його законів в історії філософії. Агностицизм.

Принципи пізнання і його змістовні складові. Основні принципи теорії пізнання. Рівні та форми пізнання. Види пізнання. Процес пізнання та його елементи: суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, посередники пізнання (засоби пізнання як матеріального та і ідеального характеру). Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Принципи практики. Види практичної діяльності. Функції практики.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРІВ

4.1 ЛЕКЦІЇ

МОДУЛЬ І. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Змістовий модуль №1. **ФІЛОСОФІЯ ЯК ФОРМА ДУХОВНОГО ОСВОЩЕННЯ І РОЗВИТКУ**

ТЕМА 1. Предмет та функції філософії (2 год.)

1. Сутність і структура світогляду..

2. Специфіка філософського знання. Філософія і наука.

3. Функції філософії:

Література:

- Горак Г. І. Філософія: Курс лекцій. – К.: Вілбор, 1997. – С. 3-26.
- Зотов А. Ф. Феномен философии: о чем говорит плюрализм философских учений // Вопросы философии. – 1991. – № 12.
- Волчек Е. З. Философия: Учеб. Пособ. – Мн.: ИП “Эко-перспективи”, 1998. – С. 15.
- Лук’янець В. С. Філософія реконструкції: походження, стратегія, інформаційне значення // Філософська думка. – 1998. – № 1.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Агенство, 2007. – С. 9-35.
- Табачковський В. Г. Ми у філософії чи філософія в нас? // Філософська думка. – 1998. – № 4-6.
- Цофнас А. Ю. Компліментарність світогляду і світорозуміння // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 1-2.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремени, В.П. Габдо. – К.: Книга, 2005. – С.12-46.
- Філософія: Підручник / Г. А. Заїченко, В. М. Сагатовський, І. І. Кальний та ін. / За ред. Г.А. Заїченка та ін. – К.: Вища шк., 1995. – Розділ 1.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Ніка, 1997. – С. 5-21.
- Філософія: Навчальний посібник для студентів вузів / Авторський колектив під керівництвом проф. В. Осічнюка. – К.: Ніка-Центр, 1997. – С. 28-56.
- Філософія: Курс лекцій / За ред. Є. М. Мануйлова, О. П. Єфімія. – Х.: ХПУ, 1997. – С. 5-17.
- Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб. / І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, Г.І. Горак та ін. – К.: Либідь, 1994. – Лекція 1.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.

Змістовний модуль № 2.. Генезис філософської думки

10.11.1 Філософія Стародавнього світу(2 год.)

Філософія Стародавньої Індії.

Філософія Стародавньому Китаї.

Грецька філософія

Література:

1. Буткович В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2003. – С. 46-69.
2. Сторожук П. П. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 35-48.
3. Історія філософії. Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; За ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 9-52.
4. Ковалюк В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 32-37.
5. Буткович В. М., А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігійність. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури «Кондор», 2004. – С. 29-37.
6. Буткович В. М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2003. – С. 46-55.
7. Сторожук П. П. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2003. – С. 39-49.
8. Сторожук П. П. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 73-76.
9. Філософія: Анісметелі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Кондор, 2003. – С. 48-71.
10. Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 24-31.
11. Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В.К. Габасова. – Х.: Консум, 2001. – С. 33-76.
12. Філософія: свій енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
13. Сторожук П. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 25-32.

10.11.2 Філософія Середньовіччя і доби Відродження(2 год.)

Філософія Середньовіччя.

Філософія епохи Відродження.

Філософія доби Реформації

Література:

1. Акимович О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. – К.: ПАРАПАН, 2002. – С. 12-169.
2. Буткович В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2003. – С. 118-180.
3. Гориславчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Харківського університету, 2002. – С. 40-51.
4. Сторожук П. П. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 54-68.

- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 40-53.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 126-236.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 46 – 56.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – С. 46-61.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 75-87.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 73-91.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 81-86.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 126-163.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 46-54.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 119-130.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 44-49.

ТЕМА 4. Філософія Нового часу (2 год.)

1. Філософії Нового часу.

2. Емпіризм і раціоналізм.

3. Філософія Просвітництва.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 180-199.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 52-77.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 69-87.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 5-300.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 54-62.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 237-324.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 57-64.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – С. 61-76.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 87-116.

- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 93-107.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 34-114.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 86-90.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 164-197.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 55-76.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 158-177.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 50-57.

ТЕМА 5. Німецька класична філософія (4 год.)

- 1. Німецька класична філософія та її роль в історії філософської думки.**
- 2. Філософія Іммануїла Канта.**
- 3. Філософська система Йоганна Готліба Фіхте.**
- 4. Філософія тотожності Фрідріха Вільгельма Шеллінга.**
- 5. Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод.**
- 6. Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фейєрбаха.**

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.

- Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Шерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Змістовний модуль №3. Сучасна філософія.

ТЕМА 6. Основні напрямки та особливості сучасної філософії(4 год.)

1. Особливості сучасної філософської думки. Екзистенціально-антропологічна філософія.

2. Релігійна філософія.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.

- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Змістовний модуль №4. Формування і розвиток української філософської думки

ТЕМА 7. Історія філософії України (4 год.)

- 1. Зародження та особливості української філософської думки**
- 2. Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст. А.**
- 3. Українська філософія XIX – початку XX ст.**
- 4. Новітня українська філософія.**

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.

- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

МОДУЛЬ II. СИСТЕМАТИЧНИЙ КУРС ФІЛОСОФІЇ

Змістовний модуль №5. Філософія онтології

ТЕМА 8. Онтологія

1. Сутність проблеми та основні форми буття.

2. Основні форми існування матерії..

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

ТЕМА 9. Філософський зміст проблеми свідомості

1. Проблема свідомості в історії філософії.

2. Сутність та структура свідомості.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гульга А. В. Немецкая классическая философия. М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

ТЕМА 10. Діалектика як загальна концепція розвитку та її альтернативи

1. Форми і особливості діалектики. концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

2. Поняття діалектики.

3. Категорії діалектики.

4. Закони діалектики.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

ТЕМА 11.Гносеологія

1.Гносеологічна проблема в історії філософської думки.

2.Поняття пізнання і його змістовні складові.

3.Проблеми істини у філософії.

4.Основні методи наукового пізнання.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 369-388.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 254-273.

- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 188-202.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 132-153.
- Ільїн В. В. Апологія ірраціонального: Філософія для тебе. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – С. 139-143.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 112-119.
- Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию?. – М.: Прогресс, 1990.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – С. 246-276.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 219-227.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 140-163.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 217-234.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 305-329.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.

4.2 СЕМІНАРИ ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

Змістовий модуль №1. ФІЛОСОФІЯ ЯК ФОРМА ДУХОВНОГО ОСВОЄННЯ СВІТУ

Семінар 1. Предмет та функції філософії (2 год.)

1. Сутність і структура світогляду..

2. Специфіка філософського знання. Філософія і наука.

Література:

- Горак Г. І. Філософія: Курс лекцій. – К.: Вілбор, 1997. – С. 3-26.
- Зотов А. Ф. Феномен философии: о чем говорит плюрализм философских учений // Вопросы философии. – 1991. – № 12.
- Волчек Е.З. Философия: Учеб. Пособ. – Мн.: ИП “Эко-перспектива”, 1998. – С. 4-15.
- Лук'янець В. С. Філософія реконструкції: походження, стратегія, загальнокультурне значення // Філософська думка. – 1998. – № 1.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 9-35.
- Табачковський В. Г. Ми у філософії чи філософія в нас? // Філософська думка. – 1998. – № 4-6.
- Цофнас А. Ю. Компліментарність світогляду і світорозуміння // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 1-2.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С.12-46.
- Філософія: Підручник / Г. А. Заїченко, В. М. Сагатовський, І. І. Кальний та ін. / За ред. Г.А. Заїченка та ін. – К.: Вища шк., 1995. – Розділ 1.

- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 5-21.
- Філософія: Навчальний посібник для студентів вузів / Авторський колектив під керівництвом проф. В. Осічнюка. – К.: Ніка-Центр, 1997. – С. 28-56.
- Філософія: Курс лекцій / За ред. Є. М. Мануйлова, О. П. Єфімця. – Х.: ХВУ, 1997. – С. 5-17.
- Філософія: Курс лекцій: Навч. посіб. / І.В. Бичко, В.Г. Табачковський, Г.І. Брак та ін. – К.: Либідь, 1994. – Лекція 1.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.

Змістовний модуль № 2.. Генезис філософської думки

Семинар 2.Філософія Стародавнього світу(2 год.)

1.Філософія Стародавньої Індії.

2.Філософії у Стародавньому Китаї.

3.Антична філософія

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 46-69.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 35-40.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; За ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 9-52.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 32-37.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 29-37.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 46-55.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 39-49.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 73-76.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 48-71.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 24-31.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В.К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 33-76.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 25-32.

Семінар 3. Філософія Середньовіччя і доби Відродження (2 год.)

1. Філософія Середньовіччя.

2. Філософія епохи Відродження.

Література:

- Александро́ва О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. – К.: ПАРАПАН, 2002. – С. 12-169.
- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 118-180.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 40-51.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 54-68.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 40-53.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 126-236.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 46 – 56.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 46-61.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 75-87.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 73-91.
- Смерж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 81-86.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 126-163.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 46-54.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 119-130.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 44-49.

Семінар 4. Філософія Нового часу (2 год.)

1. Філософії Нового часу.

2. Емпіризм і раціоналізм.

3. Філософія Просвітництва.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 180-199.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 52-77.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 69-87.
- Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 5-300.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 54-62.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 237-324.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 57-64.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 61-76.
- Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 87-116.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 93-107.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 34-114.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 86-90.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 164-197.
- Філософія: Навч. посібник / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 55-76.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 158-177.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 50-57.

Семінар 5. Німецька класична філософія (4 год.)

1. *Німецька класична філософія та її роль в історії філософської думки.*
2. *Філософія Іммануїла Канта.*
3. *Філософська система Йоганна Готліба Фіхте.*
4. *Філософія тотожності Фрідріха Вільгельма Шеллінга.*
5. *Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод.*
6. *Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фейєрбаха.*

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Семінар 6. Основні напрямки та особливості сучасної філософії(4 год.)

1. Особливості сучасної філософської думки. Екзистенціально-антропологічна філософія.

2. Релігійна філософія.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАΠΑН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Смерж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Семінар 7. Історія філософії України (4 год.)

1. *Зародження та особливості української філософської думки*
2. *Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст. А.*
3. *Українська філософія XIX – початку XX ст.*
4. *Повітря українська філософія.*

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Льїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

МОДУЛЬ II.СИСТЕМАТИЧНИЙ КУРС ФІЛОСОФІЇ

Змістовний модуль №5. Філософія онтології

Семінар 8.Онтологія

1.Сутність проблеми та основні форми буття.

2.Основні форми існування матерії.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч.посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Семінар 9. Філософський зміст проблеми свідомості

1. Проблема свідомості в історії філософії.

2. Сутність та структура свідомості.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусев В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Льїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

Семінар 10. Діалектика як загальна концепція розвитку та її альтернативи

1. Форми і особливості діалектики. концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

2. Поняття діалектики.

3. Категорії діалектики.

4. Закони діалектики.

Література:

- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С. 202-221.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – С. 79-107.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – С. 88-101.
- Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – М.: Мысль, 1986. – С. 5-343.
- Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу: XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 2000. – С. 310-350.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Х.: Право, 2003. – С. 62-72.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. – С. 333-408, 547-555.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – С. 65-78.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – К.: Центр навч. літератури "Інкос", 2006. – С. 76-96.
- Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник – К.: Академвидав, 2007. – С. 117-143.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.: Знання України, 2005. – С. 109-125.
- Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. О. Коваленко. – К. Основи, 1998. – С. 148-196.
- Сморг Л. О. Філософія: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – С. 90-109.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – С. 198-231.
- Філософія: Навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікар, 2006. – С. 77-101.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Х.: Консум, 2001. – С. 185 – 215.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002. – 742 с.
- Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – К.: Кондор. – 2003. – С. 58-79.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

5.1 ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Час, відведений для самостійної роботи студента з дисципліни «Філософія», становить 52 години й не обліковується як навчальну роботу викладача.

Самостійна робота студентів забезпечується всіма навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення конкретної навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, першоджерелами, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, навчально-лабораторним обладнанням, інтерактивними навчально-методичними комплексами дисциплін, електронно-обчислювальною технікою тощо.

Зміст самостійної роботи визначається цією робочою навчальною програмою (див розділи 3, 4).

Вивчення курсу філософії здійснюється, крім лекційних та семінарських занять, у таких формах самостійної роботи студентів:

- самостійна робота з філософською літературою, конспектування першоджерел (див. список літератури);
- підготовка рефератів, захист їх (див. тематику рефератів);
- розв'язування тестів (експрес-тести, зонд-тести тощо);
- складання частотного словника «100 базових понять»;
- упорядкування інформації про відомих філософів «Хто є хто» і філософські школи «100 філософських шкіл»;
- аналітична робота з філософськими текстами;
- науково-дослідна робота студентів (участь у роботі студентських наукових гуртків, студентських конференціях).

5.2 ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Система категорій Аристотеля.
2. Загальна характеристика середньовічної філософії.
3. Патристичний етап Середньовіччя.
4. Августин Аврелій та Фома Аквінський – найвидатніші філософи Середніх віків.
5. Проблема універсалій в Середньовіччі.
6. Проблема буття Бога за Фоמוю Аквінським
7. Загальна характеристика філософії Нового часу.
8. Емпірична традиція новоевропейської філософії.
9. Раціоналістична лінія Нового часу.
10. Вчення про субстанцію Б. Спінози.
11. Просвітницький ідеал людини.

6.3 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Основні форми наукового пізнання.
2. Наукове пізнання і творчість.
3. Наукове пізнання і інтуїція.
4. Сучасні оцінки науки (сциєнтизм та антисциєнтизм). Поняття про "етику науки".
5. Наука в системі техногенної цивілізації.
6. Суспільство як предмет філософського пізнання.
7. Суспільство і природа.
8. Економічна сфера життя суспільства.
9. Політична сфера життя суспільства.
10. Духовна сфера життя суспільства.
11. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності.
12. Історичні спільності людей. Їх історичний генезис (сім'я, рід, плем'я, народність, нація).
13. Соціальна структура суспільства. Теорія соціальної стратифікації та мобільності.
14. Природні умови в житті суспільства. "Географічний детермінізм", "геополітика".
15. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія.
16. Науково-технічна революція: сутність, закономірності та соціальні наслідки.
17. Екологічні проблеми сучасної цивілізації.
18. Соціально-філософський аспект держави, форм правління, державного устрою, політичних режимів.
19. Громадянське суспільство і правова держава: філософський зміст понять.
20. Періодизація історії. Формацийний та цивілізаційний підходи до розгляду історії.
21. Поняття про культуру. Історичні моделі культури.
22. Актуальність філософського дослідження людини.
23. Природа і сутність людини.
24. Проблема походження людини (антропогенез).
25. Проблема сенсу життя, смерті і безсмертя людини.
26. Спілкування і розуміння людей як філософсько-антропологічна проблема.
27. Проблема співвідношення людини і Космосу в історії філософської думки.
28. Поняття про особу. Характерні ознаки особи.
29. Свобода і криза особи в сучасному світі.
30. Особливості і закони соціального розвитку.
31. Поняття аксіології. Проблема цінностей у філософії.
32. Цінності, їх природа і принципи класифікації.
33. Моральні цінності, їх теоретичне освоєння в рамках етики.
34. Історична еволюція естетичного ідеалу.
35. Проблеми сучасної прикладної етики

7. ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Основними функціями оцінювання навчальних досягнень є:

1. *контролююча*, яка передбачає встановлення рівня досягнень окремого студента, дає змогу викладачу своєчасно планувати й коригувати роботу й методику навчання наступного матеріалу;
2. *навчальна*, яка передбачає таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення сприяє удосконаленню підготовки студента;
3. *діагностична*, яка є основою діагностичного підходу в діяльності викладача, і допомагає йому встановлювати причини труднощів, з якими стикається студент у процесі навчання, виявлених прогалин у його знаннях та вміннях;
4. *виховна* виявляється не тільки у меті і змісті завдань, але й у методиці їх реалізації викладачем, у наступному коментуванні й оцінюванні робіт.

7.1 МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Залежно від ступеня оволодіння навчальним матеріалом розрізняють чотири рівні його засвоєння та вміння оперувати ним: *початковий; середній; базовий; високий.*

Критерії дають змогу здійснювати оцінювання навчальних досягнень студентів у 100-бальній системі оцінювання:

Критерії оцінювання знань студента:

Рівні знань	К-сть балів	Критерії знань
I. Початковий «незадовільно»	1–29	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів дисципліни, що позначаються ним окремими словами чи реченнями
	30–49	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу з дисципліни.
II. Середній «достатньо», «задовільно»	50–57	Студент володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину.

	58–64	Студент може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати, робити висновки, виправляти допущені помилки
II. Базовий «добре», «дуже добре»	65–74	Студент вміє порівнювати. Узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.
	75–84	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; вільно розв'язує завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє, допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу дисципліни.
IV. Високий «відмінно»	85–94	Студент виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем дисципліни.
	94–100	Студент вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності. Використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

Навчальна дисципліна “Філософія” оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з двох модулів: до першого входять 1 – 7 тем, до другого 9 – 14 тем. Предметом оцінювання є всі види роботи студента: відвідування лекційних і практичних занять, активна участь у заняттях (усні відповіді та доповнення), самостійна та індивідуальна робота студента, написання тестових та модульних контрольних робіт, підготовка рефератів та доповідей, опрацювання першоджерел та підсумкового іспиту.

Оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю знань;
- підсумкового контролю знань.

1.1 ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА ДВОМА СКЛАДОВИМИ:

- контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань.

7.2.1. При контролі систематичності та активності роботи студента оцінці підлягають:

- підвідування та активність на лекційних та семінарських заняттях;
- систематичність та якість виконання завдань;
- написання рефератів
- виконання індивідуальної науково-дослідної роботи
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу;

Максимальна оцінка контролю систематичності та активності роботи студента становить 20 балів.

7.2.2. Модульний контроль

Протягом семестру студенти виконують два модульні завдання, кожне з яких оцінюється в діапазоні від 0 до 80 балів.

Модульне завдання рекомендується виконувати у вигляді письмової контрольної роботи. Письмова форма модульного контролю з філософії запроваджена з метою підвищення об'єктивності оцінки знань студентів. Вона вимагає більш сконцентованої уваги до повторення матеріалу дисципліни, його систематичного і послідовного засвоєння.

Зміст модульного завдання залежить від специфіки тем. Завдання може включати:

- теоретичні питання;
- тестові завдання.

Оцінка знань з теоретичного питання має рівні: від 0 до 30 балів.

Порядок оцінювання (для прикладу):

28-30 балів – вичерпний виклад змісту питання із застосуванням аналізу та вмінням робити висновки;

27 балів – розгорнутий виклад змісту питання, але відсутні аналіз та висновки;

24-26 балів – правильний і повний виклад змісту питання, але допущені неточності у назвах окремих наукових категорій та понять;

18-23 балів – правильний, але не досить повний виклад змісту питання;

14-17 балів - в цілому зміст питання розкрито правильно, але не виявлено відповідні уміння та здібності;

10-13 балів – неповний виклад змісту питання та допущено значні помилки і неточності;

0 балів – характер відповіді дає підставу стверджувати, що студент неправильно зрозумів зміст питання чи не знає правильної відповіді і тому не відповів на нього по суті, припустившись грубих помилок у змісті відповіді.

Оцінка знань з тестового завдання має рівні: 0; 10; 20 балів.

20 балів – правильна відповідь на п'ять або чотири питання тестового завдання;

10 балів – правильна відповідь на три питання тестового завдання;

0 балів – правильна відповідь тільки на два чи одне питання або жодної правильної відповіді.

При оцінюванні модульного завдання на підсумкову суму балів впливають допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

- неохайне оформлення роботи, незагальноприйняті скорочення, незрозумілий почерк тощо.

Підсумкова кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за всі модулі.

Максимальна оцінка модульного контролю становить 80 балів.

Якщо студент бере участь у студентських олімпіадах, конкурсах наукових робіт, наукових конференціях тощо, то до підсумкової суми балів додається відповідна кількість балів в залежності від результативності вищевказаних робіт.

** В разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин студент має право за дозволом декана скласти їх протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.*

7.3. ПІДСУМКОВА ОЦІНКА З ДИСЦИПЛІНИ

Загальна підсумкова оцінка складається з суми балів за результатами поточного контролю.

Переведення даних 100-бальної шкали оцінювання у 4-бальну здійснюється в такому порядку:

Рейтингова сума балів	За шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Пояснення
100 – 90	A	5	Відмінно (відмінне виконане лише з незначною кількістю помилко)
89 – 83	B	4	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
82 – 75	C	4	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилко)
74 – 65	D	3	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
64 – 50	E	3	Достатньо (виконання відповідає мінімальним критеріям)

49 – 30	FX	2	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
29 – 1	F	2	Задовільно (з обов'язковим повторним курсом або значною роботою перед складанням)

Студент, який в результаті поточного контролю отримав більше **50 балів** має право не складати іспит/залік з дисципліни. Він має право на отримання відповідної оцінки ("відмінно", "добре", "задовільно") без додаткового опитування на іспиті на підставі набраних ним протягом семестру балів за вищенаведеною шкалою. У щітково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка поточного контролю.

Студент, який в результаті поточного контролю отримав менше **50 балів** складає залік з дисципліни.

7.3.1. Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет складається в залежності від специфіки навчальної дисципліни: з теоретичних питань і/або тестових завдань.

7.3.2. Порядок оцінювання знань студента за результатами іспиту/заліку аналогічний оцінюванню модульного завдання.

Результати іспиту оцінюються у діапазоні від 0 до 80 балів.

При підсумковому оцінюванні знань студента, який складав іспит/залік, враховується оцінка систематичності та активності роботи студента протягом семестру.

*У разі, коли відповіді студента під час іспиту/заліку оцінені менше, ніж у 50 балів, він отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються.

8. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

8.1 Першоджерела

1. Августин Аврелий. Исповедь. - М., 1991.
2. Аггаци Э. Человек как предмет философии // Вопр. философии, 1989, № 8.
3. Аристотель. Метафизика. Соч. в 4-х тт. т.1. - М., 1975.
4. Асмус В.Ф. Античная философия - М., 1976 (1998).
5. Башляр Г. Новый рационализм. - М., 1987.
6. Бердяев Н. Философия свободного духа.- М.,1994.
7. Бердяев Н.А. О назначении человека, гл.3. М., 1993.
8. Беркли Л. Сочинения. Трактат о началах человеческого знания. - М., 1978.
9. Бозций. "Утешение Философией" и другие трактаты.- М., 1990.
10. Бубер М. Проблема человека // Два образа веры. М., 1995.
11. Бэкон Ф. Новый органон Соч.: В 2т.- М., 1972.
12. Вольтер. Философские сочинения. - М., 1988.

13. Гадамер Х.Г. Истина и метод. - М., 1988.
14. Гегель Г. Кто мыслит абстрактно? // Работы разных лет. В двух томах. Т1. М., 1970.
15. Гегель Г. Энциклопедия философских наук. В 3 т.- М., 1974
16. Гольбах П.А. Избранные философские произведения: В 2 т.- М., 1974.
17. Гуревич П.С. Философская антропология. - М., 1997.
18. Декарт Р. Правила для руководства ума. Рассуждение о методе. Первоначала философии. Соч.: В 2 т. - М., 1989.
19. Донцов Д.М. Дух нашої давнини. - Дрогобич, 1991.
20. Древнеиндийская философия. Начальный период.- М., 1969.
21. Древнекитайская философия. Собрание текстов.- М., 1972.
22. Дюркгейм Э. Самоубийство. - М., 1994.
23. Загадка человеческого понимания. - М., 1991.
24. Зотов А. Феномен философии: О чем говорит плюрализм философских учений // "ВФ". 1991. №12.
25. Ильин И.А. Путь к очевидности. - М., 1993.
26. Кagan М.С. Философская теория ценности. СПб, 1997.
27. Камю А. Бунтующий человек М., 1990.
28. Камю А. Бунтующий человек. - М., 1990.
29. Кант И. Основы метафизики нравственности. Соч. в 6 т. М., 1965. Т.4, ч.1.
30. Кант І. Прологмени до кожної майбутньої метафізики. - К., 2005.
31. Карпов М.М. Смысл жизни человека. Ростов-на-Дону. 1994.
32. Концепции человека в современной западной философии. - М., 1988.
33. Крымский А.Б. Контуры духовности :новые аспекты идентификации //Вопр.философии, 1992. №12.
34. Кун Т. Структура научных революций. - М., 1977.
35. Кьеркегор С. Страх и трепет. - М., 1993.
36. Леонтьев Д.А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции. Вопросы философии, 4, 1996.
37. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. - М., 1990.
38. Мамардашвили М. Сознание как философская проблема // "ВФ". 1990. №10.
39. Марков Б.В. Философская антропология. СПб., 1997.
40. Маркс К. Тезисы о Фейербахе // Маркс К., Энгельс Ф. Соч. 2-е изд. Т.3.
41. Мунье Э. Персонализм. М., 1992.
42. Ницше Ф. Генеалогія морали. Избранные произведения: В 2 кн. - М., 1991.
43. О человеческом в человеке. - М., 1991.
44. Образ человека в XX веке. - М., 1988.
45. Общество и человек: пути самоопределения. - СПб., 1994.
46. Огісню Іван. Українська культура. - К., 1991.
47. Платон. Соч.: В 3 т.- М., 1971.
48. Поппер К. Логика и рост научного знания. - М., 1983.
49. Поппер К. Открытое общество и его враги. Соч.: В 2 т. М., 1992.
50. Проблема человека в западной философии. М., 1988.
51. Пуляев В.Т. К вопросу о новой парадигме развития общества. - СПб., 1993.
52. Рикер П. Человек как предмет философии // Вопр.философии, 1989, №2.
53. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм - это гуманизм // В кн.: Сумерки богов. М., 1990.
54. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів: У 2 т.- К., 1973
55. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. М., 1991

86. Степин В.С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации // "ВФ". - 1989. №10.
87. Тейлор де Шарден П. Феномен человека. М., 1987.
88. Грубников Н.Н. Время человеческого бытия. М., 1987.
89. Тулмин Ст. Человеческое понимание. - М., 1984.
90. Фейербах Л. Основные положения философии будущего.//Соч.: В 2т. Т1. - М., 1995.
91. Франк С. Духовные основы общества. - М., 1992.
92. Франкл В. Человек в поисках смысла. - М., 1990.
93. Франкл В. Человек в поисках смысла. - М., 1990.
94. Фромм Э. Бегство от свободы. - М., 1990.
95. Фромм Э. Духовная сущность человека. // Филос. науки. 1990, № 8,9.
96. Человек и мир человека. К., 1977.
97. Человек как философская проблема : Восток - Запад. М., 1991.
98. Человек. - М., 1991.- Т.1,2.
99. Человек: образ и сущность. - М., 1991-1992.
100. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. - К., 1992.
101. Шаронов В.В. Основы социальной антропологии. - СПб., 1997.
102. Шопенгауэр А. Афоризмы и истины. - М., 1999.
103. Шопенгауэр А. Избранные произведения. - М., 1992.
104. Юнг К. Проблема души современного человека //"ВФ". - 1989. - №1
105. Юнг К.Г. Коллективное бессознательное. - М., 1995.
106. Юркевич П.Д. Философские произведения. - М., 1990. Фрейд З. Психология бессознательного. - М., 1989.

- Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. – Київ: ПАРАПАН, 2002. – 172 с.
- Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко. – Київ: Генеза, 1996. – 368 с.
- Барулин В. С. Социальная философия: Учебник. В 2-х кн. Кн. 1. – Москва: Изд-во МГУ, 1993. – 336 с.
- Барулин В. С. Социальная философия: Учебник. В 2-х кн. Кн. 2. – Москва: Изд-во МГУ, 1993. – 240 с.
- Блецкан М. І., Логойда В. М. Філософія: онтологія, гносеологія, діалектика: Курс лекцій, Ужгород, 2002. – 216 с.
- Бойченко І. В. Філософія історії: Підручник. – Київ: Знання, 2000. – 723 с.
- Блецкан М. І. Соціальна філософія: Курс лекцій. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2004. – 212 с.
- Вандишев В. М. Філософія. Екскурс в історію вчень і понять: Навч. посіб. – Київ: Кондор, 2005. – 474 с.
- Вандышев В. Н. Философия. Ч. 1. Историко-философское введение. – Сумы: СумГУ, 2000. – 180 с.
- Вандышев В. Н. Философия. Ч. 2. Антропология. Гносеология. Социология. – Сумы: СумГУ, 2000. – 200 с.

- Воронкова В. Г. Філософія: Навчальний посібник. – Київ: ВД „Професіонал”, 2004. – 464 с.
- Вступ до філософії: історико-філософська пропедевтика: Підручник / За ред. Г. І. Волинки. – Київ: Вища школа, 1999. – 624 с.
- Герасимчук А. А., Тимошенко З. І. Курс лекцій з філософії: Навч. посіб. – Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. – 424 с.
- Горелов А. А. Философия: Учебное пособие / А. А. Горелов. – Москва: Юрайт-М, 2001. – 384 с.
- Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручн. – Київ: Либідь, 2004. – 488 с.
- Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі (середина XII– середина XIII ст.): Монографія. – Київ: Наукова думка, 1993. – 163 с.
- Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – Київ: Центр навч. літератури, 2004. – 248 с.
- Гусєв В. І. Західна філософія Нового часу. XVII–XVIII ст.: Підручник. – 2-ге вид., стереотип. – Київ: Либідь, 2000. – 368 с.
- Гусєв В. І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. Курс лекцій: Навч. посібник. – Київ: Либідь, 1994. – 256 с.
- Данильян О. Г., Тараненко В. М. Основи філософії: Навч. посіб. – Харків: Право, 2003. – 352 с.
- Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
- Ильин В. В., Машенцев А. В. Философия в схемах и комментариях: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2005. – 304 с.
- История философии в кратком изложении / Пер. с чеш. И. И. Богута. – Москва: Мысль, 1995. – 590 с.
- Ільїн В. В. Апологія ірраціонального. Філософія для тебе. – Київ: Вид-во Європ. Ун-ту. – 2005. – 232 с.
- Ільїн В. В. Філософія (нарис з історії розвитку філософської думки): Навчальний посібник. – Київ: КДТЕУ, 1997. – 288 с.
- Історія філософії: Підручник / Ярошовець В. І., Бичко І. В., Бугров В. А. та ін.; за ред. В. І. Ярошовця. – Київ: Вид. ПАРАПАН, 2002. – 774 с.
- Історія філософії України. Хрестоматія: Навчальний посібник. – Київ: Либідь, 1993. – 560 с.
- Канке В. А. Философия : исторический и систематический курс: Учебник. – Москва: Логос, 1996. – 320 с.
- Касьян В. І. Філософія: Навч. посіб. – Київ: Знання, 2004. – 406 с.
- Крапивенский С. Э. Социальная философия: Учебное пособие. – Волгоград: Комитет по печати, 1995. – 352 с.
- Кунцман П. Философия: dtv-Atlas: Справочное пособие. – Москва: Рыбари, 2002. – 268 с.
- Кушаков Ю. В. Нариси з історії німецької філософії Нового часу: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 572 с.

- Ненашев М. И. Философия. Лекционный курс: Учебное пособие. – СПб.: ИВЭСЭП, О-во „Знание”, 2002. – 266 с.
- Нестеренко В. Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник. – Київ: Абрис, 1995. – 336 с.
- Огородник І. В. Історія філософської думки в Україні: Курс лекцій: Навчальний посібник. – Київ: Вища школа: Т-во „Знання”, 1999. – 543 с.
- Петрушенко В. Л. Філософія: Навчальний посібник. – Київ: Каравела; Львів: Новий світ-2000, 2001. – 448 с.
- Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навч. посіб., 2-ге вид. – Київ: Центр навч. літератури “Інкос”, 2006. – 624 с.
- Радугин А. А. Философия: Курс лекций. – 2-е изд., перераб. и доп.. – Москва: Центр, 1996; 2000. – 272 с.
- Саух П. Ю. Філософія: навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
- Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії: Навчальний посібник. – Київ: Либідь, 1996. – 176 с.
- Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – Київ: Знання України, 2005. – 576 с.
- Спиркин А. Г. Философия. – Москва: Гардарики, 2000; 2001. – 816 с.
- Стратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ.. О. Коваленко. – Київ: Основи, 1998. – 331 с.
- Сморгж Л. О. Філософія: Навч. посіб. – Київ: Кондор, 2004. – 416 с.
- Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. / В. П. Андрущенко, Л. В. Губернський, М. І. Михальченко. – Вид. 3-є, випр. та доп. – Київ: Генеза, 2006. – 656 с.
- Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія / Упоряд. В. В. Лях. – Київ: Либідь, 1996. – 384 с.
- Сучасна зарубіжна філософія: Течії та напрями: Хрестоматія: Навчальний посібник / Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. – Київ: Ваклер, 1996. – 428 с.
- Таранов П. С. Энциклопедия высокого ума. – Москва: ООО Фирма „Издательство АСТ”, 1999. – 592 с.
- Татаркевич Владислав. Історія філософії: Т. 3: Філософія XIX століття і новітня / Пер. з пол. О. Гірний. – Львів: Свічадо, 1999. – 568 с.
- Україна: філософський спадок століть. Хроніка-200. Вип. 1. – Київ: ЦПФ, 2000. – 799 с.
- Философский энциклопедический словарь. – Москва: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
- Философия: В 2-х ч. / Под ред. В. И. Кириллова. – Москва: Юрист, 1996 – 1997, Ч. 1: История философии: Учебное пособие. – 1996. – 304 с.
- Философия: В 2-х ч / Под ред. В. И. Кириллова. – Москва: Юрист, 1996 – 1997, Ч. 2: Основные проблемы философии. – 1997. – 320 с.
- Философия: Учебник / Под ред. В. Д. Губина; Т. Ю. Сидориной, В. П. Филатова. – Москва: ТОН-Остожье, 2001. – 704 с.

- Философия: Учебник / Под ред. В. Н. Лавриненко; В. П. Ратникова. – Москва: ЮНИТИ, 1998; 2000. – 584 с.
- Философия: Учебник / Под ред. В. П. Кохановского. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 576 с.
- Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – Москва: Издательство „Республика”, 2001. – 719 с.
- Философский энциклопедический словарь. – Москва: ИНФРА-М, 1999. – 576 с.
- Філософія: Курс лекцій. Навчальний посібник / За ред. І. В. Бичка. – Київ: Либідь, 1994. – 576 с.
- Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – Київ: Книга, 2005. – 528 с.
- Філософія: Навчальний посібник / За ред. І. Ф. Надольного. – Київ: Вікар, 1997. – 584 с.
- Філософія: Навчальний посібник / За ред. М. С. Свідло. – Київ: КДТУБА, 1996. – 467 с.
- Філософія: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. Х. Арутюнов, М. М. Демченко, С. Л. Йосипенко. – Київ: КНЕУ, 1999. – 184 с.
- Філософія: Підручник / За загальною редакцією М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. – Харків: Консум, 2001. – 672 с.
- Філософія: Посібник / За ред. Є. М. Причепія; А. М. Черній, В. Д. Гвоздецький, Л. А. Чекаль. – Київ: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 576 с.
- Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – Київ: Либідь, 2003. – 432 с.
- Філософський енциклопедичний словник. – Київ: Абрис, 2002. – 742 с.
- Хрестоматия по философии: Учебное пособие / Под ред. А. А. Радугина. – Москва: Центр, 1998. – 432 с.
- Хрусталев Ю. М. Введение в философию: Учебное пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 544 с.
- Цофнас А. Ю. Гносеология: Учебное пособие. – Київ: Алерта, 2005. – 232 с.
- Чанышев А. Н. Курс лекций по древней философии. – Москва: Высшая школа, 1981. – 374 с.
- Читанка з історії філософії: Зарубіжна філософія ХХ ст. / Під ред. Г. І. Волинка. – Київ: Фірма „Довіра”, 1993. – 239 с.
- 73. Щерба С. П., Тофтул М. Г. та ін. Філософія: короткий виклад: Навч. посіб. – Київ: Кондор. – 2003. – 352 с.

Філософія: Методична програма навчальної дисципліни. – Ужгород:Видавничий центр ІІІІІУ, 2009,- 42с.

Технічна редакція та
комп'ютерна верстка: **А.А.Безверхній**

Підписано до друку
Умов. друк. арк.: 2
Тираж:

**Видавництво Закарпатського державного університету,
м.Ужгород, вул. Заньківська, 89**

Свідоцтво про внесення до державного реєстру серія ДК № 3340 від 16.12.2008